

BARABÁS T. JÁNOS

**A 2023. JÚNIUSI
ROMÁNIAI KORMÁNYALKÍTÁS HÁTTERE**

THE JUNE 2023 BACKGROUND
OF ROMANIAN GOVERNMENT FORMATION

Összefoglalás: A Szociáldemokrata Párt elnöke (PSD), Marcel Ciolacu által vezetett új román kormány politikája a jövő évi választások előtt nacionalista fordulatot vett, ami – a pénzügyi tárcák megszerzése mellett – a fő oka annak, hogy a két nagy párt kiszorította a koalícióból az RMDSZ-t. Az államháztartás védelme és az állampolgárok vásárlóerejének megőrzése érdekében a kormány az infláció csökkentésére törekszik, melynek érdekében elsődleges célul tűzte ki a pénzügyek újralibrálását az oktatás és az egészségügy területén, valamint a köz- és magánberuházások növelését az európai alapok masszív felhasználásával. „Azért küzdünk, hogy a románok ne legyenek többé Európa modern rabszolgái az EU legalacsonyabb keresetével” – hirdeti a PSD kormányprogramja. A modern rabszolgasággal kapcsolatos kijelentést lehet euroszeptikusnak is felfogni, de ezen túlmenően a program politikailag korrekt módon kipipálja Románia főbb külpolitikai irányvonalait, ami az EU, az USA és a NATO referenciapontjaihoz igazodik. A kormány a jövő évi négy választási fordulóra készül.

Kulcsszavak: Románia, Magyarország, EU, Oroszország, USA

Summary: *The new Romanian government led by Social Democratic Party (PSD) President Marcel Ciolacu has taken a nationalist turn ahead of next year's elections, and this along with the acquisition of finance-related ministries, is the main reason why the two major parties have crowded the Hungarian party out of the coalition. The government's objectives are to reduce inflation in order to protect public finances and preserve the purchasing power of Romanians; to recalibrate finances in education and health; and to increase public and private investment through massive use of European funds. "We are fighting to stop Romanians being the modern slaves of Europe, with the lowest wages in the EU", proclaims the PSD government program. The statement about modern slavery can be taken as Eurosceptic, but beyond that the program ticks off Romania's main foreign policy guidelines in a politically correct way: convergence to the reference points of the EU, the U.S. and NATO. The government is preparing for four rounds of elections next year.*

Keywords: Romania, Hungary, EU, Russia, USA

Bevezetés

2023. június 16-án a Szociáldemokrata Párt elnöke (*Partidul Social Democrat* – PSD), Marcel Ciolacu által vezetett új román kormány 18 minisztériumból áll majd, amelyeken a PSD és a Nemzeti Liberális Párt (*Partidul National Liberal* – PNL) felerészt osztózik, az RMDSZ-nek nem lesz minisztere az új végrehajtó hatalomban, és ellenzékbe vonul. A 2022-es koalíciós megállapodás a kormányzati féldióben írta elő a

kormányfőcserét, valamint a négy fontosabb tárca élén a miniszterek rotációját. Ez a megállapodás csak részben valósult meg, a szocialisták nem akarták átadni a Sorin Grindeanu vezette, jelentős összegekkel gazdálkodó közlekedési tárcát, mert jövőre választási nagyév lesz (önkormányzati, elnöki, parlamenti, EP-választások), és a miniszter több országos infrastrukturális beruházást fog befejezni és ünnepélyesen átadni olyan vidékeken (főleg a PSD bázisában, Moldvában), ahol a szocialisták győzni akarnak. Válaszul a PNL magának követelte a szintén nagy költségvetéssel gazdálkodó fejlesztési tárcát, amelynek a minisztere, Adrian Veștea az erdélyi önkormányzatokat is össze tudja fogni gazdasági projektekkel jövőre, amikor a PNL-nek a nacionalista erdélyi választók kegyeiért kell megküzdenie a szélsőséges ellenzéki AUR párttal. A választások előtti nacionalista fordulat és a pénzügyi tárcák megszerzése az elsődleges okai annak, hogy a két nagy párt kiszorította a koalícióból az RMDSZ-t, amelynek fő tárcája koalíciós időkben a fejlesztési minisztérium volt.

További fontosabb tárcavezető még Cătălin Predoiu PNL-es belügyminiszter és kormányfő-helyettes, aki a belbiztonságot fogja garantálni úgy, hogy személyét a PSD is elfogadja; Luminița Odobescu PNL-es külügyminiszter, volt elnöki tanácsadó és a román állandó képviselő vezetője Brüsszelben, a kemény struktúrák képviselője; Marcel Boloș PNL-es pénzügyminiszter, EU-s projektekért felelős volt miniszter, akitől az Európai Bizottság óvatos pénzügypolitikát vár el; a PSD-s Adrian Căciu európai projektekért felelős miniszter; Radu Oprea PSD-s gazdasági miniszter, a vidéki klientúra bizalmasa; és a régi káder, Angel Tîlvăr, PSD-s honvédelmi miniszter.

Az alábbiakban táblázatban foglalom össze a romániai parlamenti pártok főbb adatait

Párt	Népszerűség	Pártelnök	Ideológia
Szociáldemokrata Párt (PSD)	28%	Marcel Ciolacu	baloldali-populista
AUR	22%	Gheorghe Simion	szélsőséges
Nemzeti Liberális Párt (PNL)	18%	Nicolae Ciucă	jobboldali-populista
Mentsük Meg Romániát Párt (USR)	13%	Cătălin Drulă	liberális-progresszív
RMDSZ	6%	Kelemen Hunor	jobbközép

(Forrás)

A kormányprogram

A kormányprogram fő célkitűzése az infláció csökkentése az államháztartás védelme és az állampolgárok vásárlóerejének megőrzése érdekében; a pénzügyek újraelibrálása az oktatás és az egészségügy területén; valamint a köz- és magánberuházások növelése az

európai alapok masszív felhasználásával. „Azért küzdünk, hogy a románok ne legyenek többé Európa modern rabszolgái az EU legalacsonyabb keretével” – hirdeti a PSD által javasolt kormányprogram már az első oldalakon. A modern rabszolgasággal kapcsolatos kijelentést lehet euroszeptikusnak is felfogni, de ezen túlmenően a program politikailag korrekt módon kipipálja Románia főbb külpolitikai irányvonalait: az EU, az USA és a NATO referenciapontjaihoz való igazodást. Még a korrupció elleni küzdelmet is következetesen megemlítik. A kormányprogram közgazdasági része azonban kevésbé hihető. Marcel Ciolacu piac- és kapitalizmusellenes [megnyilatkozásai](#) („a piac megmutatta nekünk, hogy válságban nem hatékonyságot, hanem spekulációt termel”) a hivatalos dokumentumban enyhébben jelenik meg. A PSD ismét a kettős beszédet alkalmazza: egy üzenetet a nyilvánosságnak, egy másikat a pénzpiacoknak és az intézményi partnereknek fogalmaznak meg. A PSD gazdasági nacionalizmusra való felhívásának nyilvánvaló politikai logikája van: a közvélemény-kutatásokban a szélsőséges, ellenzékben lévő AUR előre tört, ami a PSD diskurzusának radikalizálódását kényszeríti ki.

A gazdasági programmal kapcsolatban két dolgot érdemes megjegyezni. Először is, a jelentős strukturális reformok (közigazgatási reform, adópolitikai reform, területi-közigazgatási reform) hiánya szembetűnő. Másodszor, a makrogazdasági célok előrevetítése irreális, és e célok megkérdőjelezzik a választóknak tett ígéretek sokaságát. A kormányprogram több reformot is említ: a különleges nyugdíjakat, a járulékalapú nyugdíjakat és a köztisztviselők fizetését szándékoznak újraszabályozni. Ezek mindegyike azonban az uniós helyreállítási- és rezilienciaalap hazai tervében (PNRR) van előírva, és a programdokumentum nem részletezi, hogy a változtatásokat hogyan fogják végrehajtani. Mivel választások előtti évben vagyunk, a három reform valószínűleg nem eredményez majd jelentős változásokat. A választások közelsége, valamint az, hogy a vidéki politikai-gazdasági hálózatoktól függő PSD-nek a múltban nem volt kedve a hirtelen változásokhoz, szintén magyarázza a nagyobb strukturális reformok hiányát a programban. Nem várható el Marcel Ciolacutól, hogy földrengésszerű politikai változtatásokat vállaljon, mint amilyen a költségvetés reformja (több tízezer álláshely szűnne meg), az állami vállalatok reformja (pártügyfelek ezreit rúgnák ki), vagy a területi-adminisztratív reform (helyi vezetők érdekei sérülnének). A kormányprogram hitelességének hiánya a makrogazdasági előrejelzésekből ered. Itt érezhető a nyugati baloldali ideológusok hatása a „béremelés által vezérelt növekedés” elvében. A tervek szerint 2024-re jelentősen, 1000 euróra növekedne az átlagbér Romániában. Ez viszont nem erősítené a gazdasági hatékonyságot, ami súlyos gazdasági egyensúlyhiányt eredményezhet – mindamelllett, hogy nyilván erősíti a társadalmi békét. Ily módon nem hihető a kormányprogram pénzügyi része sem, amely az infláció csökkenésével számol, és így a deficit jelentős csökkentését írja elő. A kormányprogram 2024-re 1779 milliárd lej (340 milliárd euró) összegre tervezi a GDP-t, szemben az idei 1591 milliárd lejjel – ez hihetetlen növekedési terv, különösen a román újjáépítési és rezilienciaterv (PNRR) súlyos késedelme miatt. A program idén a GDP mindössze 4,4%-át, jövőre pedig a GDP 2,95%-át kitevő költségvetési hiányt ígér, miközben már most tudjuk, hogy a 2023-as hiányt a bevételek csökkenése és a tanárok fizetésére fordított kiadások növekedése miatt masszívan túl fogják lépni.

A gazdasági program úgy néz ki, mint egy választási program, amely a választók minden rétege számára ígéretek fogalmaz meg. A PSD azt is ígéri, hogy a „produktivizmus”, azaz a helyi KKV-ék fejlesztése révén ellenőrzés alatt fogja tartani az államadósságot – ami kétséges, hiszen importnövekedés nélkül nem lehet alacsony

technikai szintű vállalkozásokat támogatni. Röviden a kormányprogram nem más, mint baloldali politikai kívánságok gyűjteménye: állami pénz mindenkinek, a valós előnyök és mindenekelőtt a piacra bevezetett torzulások figyelembevétele nélkül.

Értékelés

Ellentmondás áll fenn az új végrehajtó testület rendelkezésére álló korlátozott idő és a bejelentett igen ambiciózus kormányprogram között, vagyis a kormányzási terv csupán propaganda, és nem a valós fejlődést szolgálja. A két nagy párt a román politikai és közigazgatási berendezkedés miatt megteheti ezt, hiszen az általuk képviselt társadalmi-politikai csoportok, közigazgatási szervezetek dominálják a sajtót és a közbeszédet.

[Brit történész szerint Romániát a titkosszolgálatok vezetik.](#) Denis Deletant napokban megjelent könyvében kifejti: 1990-ben a román titkosszolgálatok vezetői eltulajdonították az állam külföldön lévő legalább egymilliárd dollár értékű vagyonát; ebből irányították a kilencvenes években a privatizációt, és a romániai gazdasági és politikai változásokat. A román szolgálatok működését az különbözteti meg a többi NATO-tagállam szolgálataitól, hogy az átláthatóság hiánya egy nem hatékony parlamenti ellenőrzéssel párosul; a szolgálatoknak képviselőiken keresztül már külön finanszírozási forrásai, cégjeik vannak; emellett pedig döntően befolyásolják a médiát. Románia az afganisztáni háborúban való szövetségesi részvétele idején vált Washington fontos partnerévé. A román szolgálatokat a polgári titkosszolgálat, a SRI koordinálja, utóbbi rendelkezik információkkal a politikusok korrupciós ügyeiről, és emiatt is a legfontosabb tényező a Johannis államfő vezette Nemzetbiztonsági Tanácsban (CSAT). Meglátásom szerint a mostani kormányátalakítás során is Johannis, vagyis a SRI emberei kerültek előtérbe, maga [Marcel Ciolacu kormányfő is a szolgálatok együttműködője](#), fiatalabb korában a hatóságoknak tett titkos jelentéseket. A SRI amerikai barát, így a magyar-román kapcsolatok az USA által támogatott módon fognak alakulni, beleértve az RMDSZ-szel való viszonyt is. Fontos tudnunk, hogy az 1990-es évek elején megkötött titkos [Neptuni Megállapodásban](#) az Egyesült Államok kormányzata arra ösztökölte az egyes résztvevő RMDSZ-vezetőket és a román politikusokat, hogy a magyar kisebbség kapjon kulturális és politikai jogokat, de autonómiát ne, és lehetőleg legyen kormányközelben, hogy ne az utcán, hanem a parlamentben próbálja meg érvényesíteni érdekeit (mind ez az 1990-es marosvásárhelyi „fekete március” után történt). Az elmúlt harminc évben az USA a romániai kormányalakítások során a kulisszák mögött arra bátorított, hogy az RMDSZ-t is vegyék be, hiszen a párt eltökélten demokrata és nyugatbarát. A mostani kormányalakítás során az USA bukaresti nagykövete tudtommal már nem lépett fel ebben az ügyben.

A nagy román paradoxon, hogy az RMDSZ kizárása a kormányból nem az Unió minisztereinek teljesítménye, hanem részben a magyar kormány vélt „hatásának” köszönhető (ami hamis vád, hiszen az RMDSZ politikailag stabil). Az RMDSZ megfizette azt, hogyan az elmúlt években mind a PSD, mind a PNL csökkentette üzeneteiben a nacionalista tónus mértékét. Ily módon a társadalom *establishment*-ellenes szegmense vette át ezeket az üzeneteket, jelentős eredményeket elérve, különösen Erdélyben. Az RMDSZ kormányon tartása mindkét kormánypárt számára akadályozta volna a szuverenista üzenetek közvetítését a különböző válságok okozta szegénység,

az infláció, a háború földrajzi közelében lévő bizonytalanság stb. által már érintett választók felé. Az eset tanulság lehet azok számára, akik a két nép nemzeti ideológiájának közeledését szeretnék elérni elvi alapon – ez aligha sikerül, de hosszú távon a pragmatikus együttműködésnek komoly esélyei vannak. Ez utóbbiban nem csupán gazdasági okok miatt bízom, hanem azért is, mert a két politikai elit az utóbbi időben igyekszik kiszűrni a harmadik fél manipulációját. Erre példa az orosz propaganda felfogása a két államban, hiszen Romániában [magyarelles román politikusokat és újságírókat támogat Oroszország](#). Az *Eurasia Daily* orosz kiadványnak adott interjújában Diana Iovanovici-Șoșoacă román szenátorasszony, az ellenzéki parlamenti szélsőséges S.O.S. România párt elnöke több orosz propagandaelméletet is felvetett, többek között azt, hogy „az ukránok hadműveleteket készítenek elő a Moldovához tartozó szakadár Dnyeszteren túli régióban”, „Románia az EU gyarmata”, hogy Ukrajna „illegálisan birtokol területeket, köztük olyanokat is, amelyek Romániához tartoznak”. Șoșoacă ugyancsak kijelentette: „ha az USA valódi partner lenne, akkor vízum nélkül lépnénk be az USA-ba, „...és Magyarország már nem támaszthatna megalapozatlan területi igényeket Erdélyre, nem lenne az RMDSZ a kormányban”, „köztudott, hogy a zsidók után a legfontosabb lobbizás az USA-ban a magyar”.

Tapasztalatom szerint, míg tavaly a Kreml-közeli vagy szuverenista román közéleti szereplők alig támadták Magyarországot, az idén egyre többen teszik ezt – valószínűsíthetően részben orosz sugallatra. Az orosz vezetőség a jelek szerint úgy döntött, erősíti táborát Romániában a közelgő választások előtt. Șoșoacă és a szintén oroszbarát AUR párt növekvő népszerűsége a magyargyűlölő retorika elővételére kényszeríti majd a nagy pártokat is, mert nem akarhatják átengedni a nacionalista szavazókat a szélsőségeseknek. Mindez azt jelentheti, hogy újrhangolhatnánk, összetettebbé tehetnénk kormányzati kommunikációnkat. Utóbbinak központi eleme lehetne, hogy a romániai magyargyűlölők USA- és EU-ellenesek is egyben, és a magyarellenesség antiszemitizmussal társul (aminek erős történeti hagyományai vannak Romániában).

Olyan kormány lesz szomszédunkban, amely valójában a jövő évi négy választási fordulóra készül. Programként a kormány egy közös PSD/PNL-stratégiát hirdet a választásokra és a választások utánra, amely a hatalmuk megtartását szolgálja. Azonban ez egy ideológiától megfosztott formula, amely hasonlít a technokraták kormányához, amelyben a székeket csak megfordítják az asztal körül. A volt nemzeti-liberális kormányfő, Ciucu kabinetében a külpolitika a Francia Köztársaság mintájára az elnök hatáskörébe tartozott. A román alkotmányos modell azonban más. Nem tudom, hogy Marcel Ciolacu felfedezi-e ezeket a különbségeket. Lehet, hogy csak akkor, ha jövőre esélytelennek ítélik meg az államfőjelöltjüket. Megvalósult a Cotroceni (elnöki palota) és a Victoria palota (kormánypalota) közti kádercsere: marad Klaus Johannis elnök, és a titkosszolgálatok döntő befolyása a román politikában. A jövő évi választások fő tétje a PNL és a szélsőséges AUR erdélyi vetélkedése lesz, ezért is juthatott a belügyi titkosszolgálatokhoz a PNL. A román elit jellegzetes módon alkalmazkodik a kihívásokhoz.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerző:

BARABÁS T. JÁNOS

Lektorálta:

BARANYI TAMÁS PÉTER

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2023.25>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.